

BASSINS MOETEN REGENWATER OPVANGEN

Stichting uit Gouda helpt Kaapverdianen aan drinkwater

In het verlengde van de Sahel liggen voor de kust van west-Afrika de Kaapverdische Eilanden. Het klimaat kent lange periodes van droogte en het gebrek aan voldoende drinkwater vormde een groot probleem. Tegenwoordig is de situatie een stuk beter; de eilanden kunnen vrijwel het hele jaar door beschikken over zuiver drinkwater. Toch is niet voor alle eilanden dezelfde oplossing gevonden. Op drie eilanden wordt gebruik gemaakt van ontziltingsinstallaties. Het is een dure oplossing en alleen weggelegd voor eilanden die genoeg toeristen trekken. Vakantiegeangers willen schoon drinkwater en zijn bereid daarvoor te betalen. Maar niet alle eilanden van de Kaapverdische archipel verkeren in die positie. Fogo is één van de benedenwindse eilanden. Het telt ongeveer 37.000 inwoners. Toeristen komen er vrijwel niet. Hierdoor zijn de financiële middelen beperkt. De eilandbewoners moesten een andere, goedkope oplossing vinden.

Fogo, Portugees voor vuur, wordt gedomineerd door de vulkaan Pico waarvan de top 2864 meter boven de Atlantische zeespiegel uitsteekt. Toen aan het eind van de zeventiger jaren na drie jaar droogte de noodklok werd geluid, was Fogo één van de eilanden die er het ergst aan toe was. Het eiland beschikte over één zoetwaterbron bij de hoofdstad San Filipe waar het water met een dieselpomp van 118 meter diepte omhoog werd gepompt. De bewoners aan de andere kant van het eiland moesten 21 kilometer lopen om aan water te komen. Het weinige regenwater dat viel, vloeide over de harde lavagrond en via de ribeira's (rivier-

beddingen) de zee in.

Toen in 1979 voor het derde achtereenvolgende jaar vrijwel geen regen viel, nam de regering een ongebruikelijke stap. Zij vroeg 800.000, in het buitenland woonachtige, Kaapverdianen om hulp. De regering nodigde een aantal landgenoten van overzee uit voor een bijeenkomst in Mindelo, de hoofdstad van het eiland San Vincente. Daar konden ze meepraten en meedenken over het oplossen van het waterprobleem.

Eén van de Kaapverdianen die gehoor gaf aan deze oproep was Agnelo Spinola. Hij is in 1937 geboren op Fogo, maar woont en werkt

sinds 1964 in Nederland. "Toen ik mijn geboorteplaats Campanas bezocht, schrok ik", vertelt Spinola. "Er was geen druppel water en mijn vader zei: 'Help ons, anders gaan we allemaal dood'". Spinola wilde Fogo helpen en ging in zijn woonplaats Gouda aan de slag. Met vrienden, collega's en familieleden ging hij van deur tot deur en haalde oud papier op. Al gauw had het actiecomité donateurs. Er kwam genoeg geld binnen om van de opbrengst een vrachtwagentje te kopen. Daarop werd een watertank van 1500 liter gemonteerd. Het water kon naar de mensen worden gebracht.

Cisternes

Maar na drie jaar ging de wagen stuk. Het actiecomité, dat inmiddels de naam 'Water voor Leven' had aangenomen, vond de reparatie te duur en kwam tot een meer permanente oplossing: cisternes. Deze waterbassins gaan terug tot de tijd van de Grieken en de Romeinen en deden toen al dienst als opslag voor drinkwater. De aanleg is simpel en doeltreffend. Het water blijft lange tijd koel en van goede kwaliteit. Het regenwater wordt opgevangen op een vloeiveld (lavada), waarna het naar een betonnen reservoir onder de grond wordt geleid. Voordat het in de tank terechtkomt, wordt het water gefilterd. Eerst grof, doordat het water door een laag grind heen stroomt en vervolgens door een filter van zand. Een 'lavada' wordt eenvoudig geconstrueerd van een laag natuursteen met daar overheen beton. De grootte van het opvanggebied is uiteraard afhankelijk van de hoeveelheid regen die valt en dat varieert op Fogo nogal. Hoe noordelijker op het eiland des te meer neerslag. Zo kon bij het dorp Campanas volstaan worden met een vloeiveld van 250 vierkante meter. Bij Lacaca, waar weinig regen valt, heeft het vloeiveld een oppervlakte van 648 vierkante meter. Doordat het beton van de cisternes dik is, soms wel anderhalve meter, blijft het water koel en de kwaliteit langer goed. De diepte varieert van vijf tot negen meter.

In tien jaar tijd hebben de eilandbewoners met financiële steun van Water voor Leven tien cisternes gebouwd. De laatste gebouwde cisterne ligt bij het dorp Ribeira Filipe. De kosten bedroegen 30.000 euro. Het bassin kwam in 1997 gereed. Bij dit laatste bassin is een aftappunt via een leiding gemaakt, maar bij de andere cisternes wordt het water met een emmer aan een touw omhoog gehaald. De bevolking kan het water kopen voor vijf escuud (4,5 eurocent) per 20 liter. Het onderhoud doen de bewo-

De cisternes

ners zelf. Vlak voordat de regentijd begint, worden de cisternes goed schoongemaakt. Vroeger werden ze door iemand uit het ziekenhuis ontsmet, maar tegenwoordig wordt hun hulp pas ingeroepen wanneer de kwaliteit van het water merkbaar minder wordt. Een ander terugkerend punt van onderhoud zijn de scheurtjes die in het beton ontstaan. Meestal ontstaan ze door het water dat het beton aantast, maar soms is activiteit van de vulkaan (de laatste uitbarsting was in april 1995) hiervan de oorzaak.

De regentijd duurt vier maanden en dan moeten de cisternes vol zitten. Er is dan 250.000 tot 400.000 liter opgevangen en dat is genoeg om de 15.000 mensen van drinkwater te voorzien, iets minder dan de helft van de bevolking op Fogo.

Agnelo Spinola, voorzitter van de stichting, is net terug van zijn vierde werkbezoek dit jaar aan Fogo en vertelt dat de cisternes al flink vol zitten. Dat moet ook, want eind oktober liep het regenseizoen af. Spinola kan tevreden zijn met hetgeen hij gedaan heeft voor zijn eiland. "Sinds 1979 zijn de leefomstandigheden van de mensen er duidelijk op vooruitgegaan", constateert hij.

De financiering van de projecten op Fogo komt geheel voor rekening van de Stichting Water voor Leven. "Wij brengen brengen per jaar circa 60.000 euro bij elkaar waarmee we de kosten kunnen betalen", zegt Hans Kramer, inmiddels 14 jaar penningmeester van de stichting en sinds juli 2000 ereburger van Kaapverdië. Toch bestaat nog steeds een watertekort op het eiland. De landbouw op Fogo heeft water nodig voor haar gewassen, maar de aanleg van een irrigatiesysteem is een brug te ver voor Water voor Leven. De financiële middelen en de kennis zijn dan toch van een andere orde. Naast cisternes houdt de stichting zich nu bezig met het bouwen van schooltjes op het eiland. "Daar was ook behoefte aan. Er zijn nu in twaalf jaar tijd 14 scholen gerealiseerd", vertelt Kramer enthousiast. Toch is de bouw van cisternes nog niet helemaal uit het oog verloren. "Voor volgend jaar bestaan plannen voor de bouw van een school met een cisterne van 200.000 liter. Het dak zal dienen als opvanggebied. We kunnen het niet laten".

Voor meer informatie over Stichting Water voor Leven kunt u contact opnemen met Agnelo Spinola (0182) 52 84 69. Het gironummer van de stichting is 5914009.

Tekst: John van Tiggelen
Foto's: Ries van Wendel de Jood

